

70516 - آیا برای راه افتادن کارش به کارمند رشوه بدهد؟

سوال

من کارمند یک شرکت خصوصی هستم و کار من را انداختن معاملات مربوط به این شرکت است. کارمندا در کشور ما وقتی معامله ای برایشان آورده می شود می گویند فردا یا پس فردا برگرد در حالی که کار مورد نظر چیزی جز یک امضای آنان را نمی خواهد بنابراین پولی به آنها می دهم تا فوراً معامله را امضا کنند وگرنه هر معامله یک هفته یا بیشتر طول می کشد و این باعث می شود شرکتی که در آن کار می کنم ضرر کند. همه معاملات من ضمن قانون است و هیچ کار غیر قانونی انجام نمی دهم و در این باره پرسیدم و به من گفتند: این رشوه نیست زیرا تو حق خودت را می گیری و ظلم را از خودت دور می کنی و حقی را باطل نمی کنی و باطلی را جای حق قرار نمی دهی. نظر شما چیست؟ در ضمن من اگر این کار را انجام ندهم و به آنها رشوه ندهم و منافع شرکت به خطر بیفتد از آنجا اخراج خواهم شد.

پاسخ مفصل

کارمندان باید پروای الهی را در مورد کارهایی که انجام می دهند در نظر بگیرند و آن را به وجه مطلوب و بدون تاخیر یا کوتاهی انجام دهند و برایشان حلال نیست که از مراجعه کنندگان و اصحاب معاملات هدیه بپذیرند و تاخیر معامله ها و انجام ندادنش مگر در برابر گرفتن پول برای آنان حرام است و باید بدانند که این مالی که به فرزندان خود می دهند حرام است و رشوه است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - گیرنده اش را لعنت کرده است.

از عبدالله بن عمرو بن العاص - رضی الله عنهما - روایت است که «پیامبر - صلی الله علیه وسلم - دهنده رشوه و گیرنده اش را نفرین کردند».

به روایت ترمذی (۱۳۳۷) و آن را صحیح می داند و ابوداود (۳۵۸۰) و ابن ماجه (۲۳۱۳) و آلبنی آن را صحیح دانسته است.

شیخ محمد بن صالح العثیمین - رحمه الله - می گوید:

«برای هیچ یک از کارمندان ادارات حکومتی جایز نیست که در معامله ای که مربوط به آن اداره است هدیه قبول کند زیرا اگر این در را باز کنیم و بگوییم پذیرش هدیه جایز است در حقیقت دروازه رشوه را باز کرده ایم و رشوه خیلی خطرناک و از گناهان کبیره است، بنابراین واجب آن است که اگر به کارمند در کاری که مربوط به شغل اوست هدیه ای بدهند از پذیرش آن خودداری کند و پذیرفتنش برایشان حلال نیست، چه به اسم هدیه باشد یا صدقه یا زکات به ویژه آنکه غنی باشند زیرا زکات برای شخص غنی چنانکه واضح است حلال نیست» (فتاوی ابن عثیمین: ۱۸/۳۵۹ - ۳۶۰).

و همانطور که پذیرش رشوه و گرفتن آن برای کارمند حلال نیست، به همین شکل دادن آن نیز حلال نیست مگر آنکه باعث به تاخیر افتادن یا انجام نشدن معامله شخص شود و این به زیان او منجر شود که در این صورت او مجبور است و گناه بر گردن گیرنده رشوه خواهد بود نه دهنده اش، به شرط آنکه صاحب معامله با این کار به حق خودش برسد [نه آنکه حقی ناحق شود یا ناحقی حق شود].

ابن اثیر - رحمه الله - می گوید:

«اما آنچه برای رسیدن به یه حق یا دفع ظلم پرداخت می شود در این [یعنی در تحریم رشوه] داخل نیست» (النهاية: ۲/۲۲۶).

خطابی - رحمه الله - می گوید:

«اگر [رشوه] بدهد تا به حق خودش برسد یا ظلمی را از خود دور کند در این تهدید [که در حدیث آمده] داخل نمی شود» (معالم السنن: ۵/۲۰۷).

شیخ الاسلام ابن تیمیه - رحمه الله - می گوید:

«برای دهنده هدیه (رشوه) جایز است که برای گرفتن حقی یا دفع ظلم از خود هرچه می تواند انجام دهد و این از سلف و ائمه کبار نقل شده است» (مجموع الفتاوی: ۳۱/۲۸۷).

قبلا در پاسخ به پرسش شماره (72268) به این مورد پرداخته ایم.

والله اعلم.